अनुक्रमांकः ....
निरीक्षकस्य हस्ताक्षरम् ....

Paper Code
BV-103

पतञ्जलिविश्वविद्यालयः

परीक्षा – दिसम्बरमासः – 2018
शास्त्री/बी. ए. व्याकरणम् (सत्रम् : प्रथमम्)
तृतीयपत्रम्-संस्कृतसाहित्यम्

समयः – होरात्रयम् **अधिकतमाङ्काः – 70**

अवधेयम् : इदं प्रश्नपत्रम् सप्ततेः (70) अङ्कानां विद्यते। अत्र खण्डद्वयं वर्त्तते। प्रत्येक खण्डे प्रदत्तानां निर्देशानामनुसरणपुरस्सरमेव प्रश्नानां समाधानं कर्त्तव्यम्। अङ्कविभाजनं प्रत्येकं खण्डस्य प्रश्नस्य च पुरतः द्रष्टुं शक्यते।

(खण्डः – क) 20 अङ्काः
(कौटलीयार्थशास्त्रम्)
(व्यसनाधिकरणम्)

प्रश्नः1– कस्यचिदेकस्योत्तरं लिखन्तु। **(1X5=05)**

(क) गद्यसाहित्यस्योत्पत्तिविषये सप्रमाणं विवेचनं कुर्वन्तु।

अथवा

कौटलीयार्थशास्त्रविषये लघुनिबन्धो लेखनीयः।

(ख) वाक्यार्थान्वयर्थादिनिर्देशपूर्वकं कस्यचिदेकस्य श्लोकस्य व्याख्या कार्या – **(1X5=05)**

(i) असतां प्रग्रहः कामः कोपश्चावग्रहः सताम्। व्यसनं दोषबाहुल्यादत्यन्तमुभयं मतम्।।

(ii) शेषप्रकृतिनाशस्तु यत्रैकव्यसनाद् भवेत्। व्यसनं तद्गरीयः स्यात्प्रधानस्येतरस्य वा।।

(ग) केषाञ्चन पञ्चानां लघूत्तराणि लेखनीयानि। **(2X5=10)**

(i) किन्नाम व्यसनम्? सूत्रसहितं लिखन्तु।

(ii) किन्नामार्थदूषणम्? कतिविधं भवति इत्यपि बोधयन्तु।

(iii) के कामजदोषाः? लिखन्तु।

(iv) के कोपजदोषाः? विवेचयन्तु।

(v) के द्यूतदोषाः? बोधयन्तु।

(vi) पानसंपदं लिखन्तु।

(vii) अर्थदूषणदण्डपारूष्ययोः कतरद् गरीयः कौटल्यमतानुसारेण?

(खण्डः – ख) 25 अङ्काः
(दूतवाक्यम्)

प्रश्नः2– **(1X5=05)**

(क) नाटकोद्भवं संक्षेपेण विवेचयन्तु।

(ख) **(2X5=10)**

(i) दूतवाक्यस्य कथावस्तु संक्षेपेण लिखन्तु।

(ii) महाकविभासस्य जीवनपरिचयं संक्षेपेण विवृण्वन्तु।

(ग) द्वौ श्लोकौ छन्दोऽलंकारसहितौ व्याख्यायताम (2X5=10)

(i) उद्धूतरोषमिव में हृदयं सहर्षं।
प्राप्तं रणोत्सवमिमं सहसा विचिन्त्य।
इच्छामि पाण्डवबले वरवारणानाम्।
उत्कृत्तदन्तमुसलानि मुखानि कर्तुम्।।

(ii) नीचोऽहमेव विपरीतमतिः कथं वा,
रोषं परित्यजतमद्य नयानयज्ञौ,
द्यूताधिकारमवमानममृष्यमाणाः
सत्वाधिकेषु वचनीयपराक्रमाः स्युः।।

(iii) कृष्णापराभवभुवा रिपुवाहिनीभ -
कुम्भस्थलीदलनतीक्ष्णगदाधरस्य
भीमस्य कोपशिखिना युधि पार्थपत्रि -
चण्डानिलैश्च कुरुवंशवनं विनष्टम्।।

(खण्डः – ग) 25 अङ्काः
(काव्यदीपिका)

प्रश्नः3– केचन पञ्चप्रश्नाः समाधेयाः। (5X5=25)

(क) काव्यशास्त्रोद्भवं मुख्यकाव्यशास्त्रवर्णनपुरस्सरं लिखन्तु।

(ख) काव्यस्य किं स्वरूपं, सप्रयोजनं वर्ण्यताम्।

(ग) के च स्मृतिहेतवः? सोदाहरणं लिखत।

(घ) शब्दः कतिविधः? अभिधावाचकयोरर्थं सोदाहरणं प्रकटयन्तु।

(ङ) लक्षणायाःस्वरूपं सश्लोकं लिखन्तु। कतिविधा लक्षणा भवतीदमपि ज्ञापयन्तु।

(च) जहदजहत्स्वार्थलक्षणयाः स्वरूपं सोदाहरणं लिखन्तु।

(छ) व्यञ्जनायाः किं स्वरूपम्? कतिविधा व्यञ्जना, संक्षेपेण विवेचयन्तु।

--------------x--------------